

איתרע לה רובא. אבל כשיבואו עדים נאמינם לומר בתולה הייתה, כיון שיש מיעוט בתולות שאין להן קול, ושמה זו מן המיעוט היא.

שנינו במשנה שאשה שאבדה כתובתה, אם יש עדים שיצתה בהינומא וכו' גובה מאתיים בכתובתה:

ומקשינן: ליהוש דלמא מפקא עדים שיצאה בהינומא בהאי בי דינא, וגביא, וחדר מפקא לה לכתובה בהאי ב"ד, וגביא בה (12)?

ומתריצין: אמר רבי אבהו, על כרחינו משנה זאת אומרת, שבמקום שאין כתובה כותבין שובר לבעל, לראיה שפרע לאשה את כתובתה, ואינו יכול לומר, איני פורע עד שתוציא את כתובתיך, שמה תתבעיני פעם נוספת בבית דין, אלא כותבים לו שובר

ומקשינן: אכתי אמאי מהימן לומר בעולה היית, כיון דרוב נשים בתולות נישאות, כי לא אתו עדים, מאי הוי (11)?

אמר רבינא: משום דאיכא למומר, למרות שרוב נשים בתולות נישאות, ומיעוט אלמנות, הרי מאידך — וכל הנשאת בתולה יש לה קול, וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא. לכן הבעל נאמן לומר אלמנה נשאתיך.

ומקשינן: אי כל הנשאת בתולה יש לה קול, כי אתו עדים מאי הוי, הרי הנך מהדי שקרי נינהו, שאילו הייתה בתולה הרבה היו יודעים שיצאה בהינומא?

אלא, אמר רבינא: לא תימא "כל הנשאת בתולה יש לה קול". אלא רק רוב הנשאת בתולה יש לה קול. וזו הואיל ואין לה קול

ב-טו

אך כאן כשטוען הבעל "אלמנה נשאתיך", הרי אין איסור בכך שאלמנה היא, וממילא אין חזקת הגוף מועלת לומר שהייתה בתולה בזמן הנישואין, ועל כרחך צריך לומר כמו שכתבו התוספות שקושיית הגמרא הייתה רק אליבא דרב בלבד.

אמנם כמו שנתבאר לעיל, דעת רש"י, כדעת בעל המאור, שהרי פירש את קושיית הגמרא לרבן גמליאל ממשנתינו, מהא שאין מעמידים את האשה בחזקת הגוף, ומבואר ששייכת חזקת הגוף אף לגבי טענת "אלמנה נשאתיך", ואמרינן שבתולה נשאה מכח חזקת הגוף.

12. והקשו התוספות, למאן דאמר "הטוען אחר מעשה בית דין אינו נאמן", אכתי מאי נפקא מינה לבעל אם לא תתן לא את כתובתה, והלא לעולם תוכל לתובעו שנית בבית דין אחר אפילו בלא כתובה?

בתולה אני, כיון שבעולה היא לפנינו, אלא רק באה לתרץ מדוע נבעלה, ולכן לא מהני המיגו.

11. וכתבו התוספות, שאע"פ שבעלמא קיימא לן כשמואל, דאין הולכים בממון אחר הרוב, הכא הקשתה הגמרא אליבא דרב, שאמר — הולכין בממון אחר הרוב.

אך כעל המאור כתב — דקושיית הגמרא הינה אפילו לשמואל, שסבר שבעלמא אין הולכין בממון אחר הרוב, הכא הולכין, משום שיש בנוסף לרוב, חזקת הגוף שהייתה בתולה בזמן הנישואין, ובהא מודה שמואל דאולינן בתר רובא וחזקה, נגד חזקה דממונא.

אך הרמב"ן חלק עליו וכתב שבסוגיין ליכא חזקת הגוף שנישאת בתולה, משום שכל מה שאמרינן בעלמא שיש לאשה חזקת הגוף שלא נבעלה, היינו משום שבנות ישראל כשרות הן, ובודאי לא נבעלו באיסור.

ואהא אקשינן: וליחוש דלמא מפקא עדים
בהאי ב"ד וגביא, וחדר מפקא לכתובתה
בהאי ב"ד וגביא בה?

ועל קושיא זו נאמרו תרוצי הגמרא לעיל —
אמר רבי אבהו: זאת אומרת כותבין שובר.
רב פפא אמר: במקום שאין כותבין כתובה
עסקינן.

ומקשינן: היאך אפשר לומר את תירוצו של
רב פפא על הברייתא, והא איבדה כתובתה
קתני בברייתא, ואם כן ודאי מדובר במקום
שכותבים כתובה, ודלא כרב פפא שהעמיד
במקום שאין כותבים כתובה?

ומתריצין: לעולם כרב פפא, והברייתא
עוסקת בגוונא דכתב לה איהו כתובה אע"פ
שמנהג המקום שלא לכתוב כתובה.

ומקשינן: סוף סוף כיון שהייתה כתובה
ניחוש דלמא מפקא לה בבית דין אחר וגביא
בה פעם שנייה?

ומתריצין: מאי "איבדה" שאמרה

ועליו מוטלת האחריות לשמור על
שוברו⁽¹³⁾.

ונחלקו בדין זה במסכת בבא בתרא, וקיימא
לן כמאן דאמר "אין כותבין שובר", ואין
גובין מן הלווה עד שיוציא המלוה את
שטרו, משום שנמצא הלוה צריך לשמור את
שוברו כל חייו מן העכברים כדי שלא יחזור
המלוה ויתבענו שנית.

רב פפא אמר, לעולם אין כותבין שובר,
ובמשנתנו במקום שאין כותבין כתובה
עסקינן, ולכן אין לחוש שמא תוציא את
כתובתה במקום אחר ותגבה ממנו פעם
שניה.

ואיכא דמתני לה לנדון זה שדנו בו רבי
אבהו ורב פפא — אברייתא, ששינו: אשה
שאיבדה כתובתה, או הטמינה כתובתה, או
נשרפה כתובתה, ורקדו לפניה, שחקו לפניה,
העבירו לפניה כום של בשורה [יבואר
בהמשך הגמרא], או מפה של בתולים, שכל
אלה מנהג לעשותם בנישואי בתולה, אם יש
לה עדים באחד מכל אלו — כתובתה
מאתים.

מקום לחוש שמא תתבענו בבית דין אחר בעידי
הינומא, ותהא נאמנת, למאן דאמר "הטוען אחר
מעשה בית דין אינו נאמן"?

ותירצו — שיש להביא ראיה בכל אופן,
משום שבמקרה שאינה מחזירה לו את הכתובה,
הרי יהיה עליו לשמור שוברו יותר טוב מאשר
במקרה שתחזיר לו את הכתובה, ולכן אם
בעלמא אין כותבים שובר, יכול הבעל לומר לה
שאינו מכון לפרוע עד שתחזיר לו את הכתובה,
כדי שלא יצטרך לשמור על שוברו שמירה
מעולה כל כך. אך אם בעלמא כותבים שובר —

ותירצו — עדיין איכא נפקא מינא, שכאשר
אין לה כתובה יכול הבעל לטעון "פרעתי מנה",
במיגו שהיה טוען "אלמנה נשאתיך".

או אם תתבענו במקום שאין מכירים אותם,
יוכל לטעון הבעל פרעתי הכל, במיגו שהיה
טוען — אין את אשתי כלל.

13. הקשו התוספות: עדיין אין להביא ראיה
ממשנתנו למחלוקת זו, משום שבנידון דידן על
כרחינו כותבים שובר לכולי עלמא, כיון שגם אם
תחזיר האשה את כתובתה לבעלה, עדיין יש

וכך הוא באור הברייתא: איבדה כתובתה — כהטמינה כתובתה, ואינה נאמנת, עד דאמרי עדים⁽¹⁵⁾ נשרפה כתובתה, שאז נאמנת אם יהיו עדים שיצאה בהינומא או בשאר מנהגי התולדות, וגובה מאתיים.

ומאן דמתני לה, היינו לדברי רבי אבהו ורב פפא **אברייא,** ואע"פ שעוסקת הברייתא במקרה שאבדה כתובתה, אין מכאן ראייה שכותבים שובר, משום ש"כל איבדה כהטמינה בפנינו דמי", כנ"ל, אם כן — **כל שכן אמתניתין,** שאין להביא ראייה ממשנתנו שכותבים שובר משום שמדובר במקום שאין כותבים כתובה, כנ"ל.

ומאן דמתני לה לדברי רבי אבהו ורב פפא אמתניתין בלבד, אבל אברייא לא יתרץ כנ"ל — כל איבדה כהטמינה בפנינו דמי", **כי קושיא,** ויעדיף להוכיח מהברייתא

הברייתא! **איבדה באור!** ואם כן שוב אין לחוש שתוציאנה במקום אחר⁽¹⁴⁾.

ומקשינן: **אי הכי "איבדה" היינו "נשרפה",** ומדוע חזרה הברייתא ואמרה פעם נוספת דין זה?

ועוד קשה — **"הטמינה כתובתה" מאי איכא למימר,** ניחוש דלמא מפקא לכתובתה בבית דין אחר וגביא בה?

ותו קשיא — אפילו אם תאמר ש"נשרפה כתובתה" הוא פירוש ל"איבדה כתובתה", אכתי קשיא **למה לי למימר "איבדה כתובתה",** והלא היינו "הטמינה כתובתה"?

ומתריצין: **אלא, כל איבדה כי הטמינה בפנינו דמי, ולא יהיבין לה,** דחישין שמא תוציא כתובתה בבית דין אחר ותגבה בה פעם נוספת.

אך הראב"ד פירש את הגמרא באופן אחר לגמרי — דאיירי כשאמרה האשה שכתב לה בעלה כתובה, ואבדה לה, ואין לבעל עדים שכתב לה, ולכן נאמנת במיגו שהייתה אומרת שלא כתב לה מעולם ואהא מקשינן — סוף סוף ניחוש שמא תמצא את הכתובה אחר כך ותגבה פעם שניה?

ומשנינן — דאיירי שאמרה האשה שנשרפה הכתובה באור, ונאמנת במיגו כנ"ל.

ואם כן לא קשיא קושיית התוספות, משום שכל המיגו לא שייך אלא במקום שאין כותבים כתובה.

15. כך הגירסא לדעת התוספות שהובא לעיל. אך לדעת הראב"ד הנ"ל צריך לגרוס "עד דאמרה אידי נשרפה כתובתה", כיון שאינה נאמנת מכח עדים אלא מכח מיגו שהייתה אומרת שלא כתב לה כתובה כלל.

הרי שלא חיישינן לטורח שמירתו. על פי באור תוספות הרא"ש.

14. והקשו התוספות, אם כן, מדוע נדחק רב פפא להעמיד במקום שאין כותבים כתובה וכתב לה איהו, והלא אפילו במקום שכותבים כתובה, אם יש עדים שנשרפה באור שוב אין לחוש שמא תוציאנה בבית דין אחר ותגבה בה פעם שניה?

ותירצו — שבמקום שכותבים כתובה אף אם יש עדים שנשרפה הכתובה באור, מכל מקום יש לחוש שמא כתב לה כתובה פעם נוספת, משום שאסור לאדם שישהה עם אשתו שעה אחת בלא כתובה.

ברם — אם יש עדים שנשרפה הכתובה אחר הגירושין, שאז אין חשש שמא כתב לה כתובה נוספת, גובה כתובתה אף במקום שכותבין כתובה.

ראשית, היינו נבעלת לראשונה, כתרומה שהיא ראשית לכל הפירות.

מביאה הגמרא מנהגים נוספים שנהגו בבתולה:

תניא: רבי יהודה אומר, חבית של יין מעבירין לפניה.

ואמר רב אדא בר אהבה לבאר את דבריו: שאף לפני בעולה היו מעבירים חבית של יין, אלא שאם הייתה בתולה, מעבירין לפני חבית שתומה. ואם הייתה בעולה, מעבירין לפני חבית פתוחה.

ומקשינן: אמאי מעבירים חבית יין אף לפני בעולה, ניעבר רק קמי בתולה, וקמי בעולה לא ניעבר כלל?

ומשינין: אם לא נעביר לפני בעולה כלל, זימנין דתפסה מאתים שלא בפני עדים או בית דין, ואמרה — אנא בתולה הואי, והאי דלא עברו קמאי, אתנוסי הוא דאתניסו, ותהא נאמנת במיגו שתאמר לא היו דברים מעולם⁽¹⁶⁾.

ולכן תקנו חכמים לעשות היכר מיוחד לבעולה למען הסר כל ספק.

תנו רבנן בברייתא: כיצד מרקדין לפני הכלה? [כלומר — איזה שבחים מותר לומר בפניה?]

שכותבים שובר ולא לרחוק כתירוצינו לעיל.

שינוי במשנה שאם יש עדים כו' נאמנת:

ומקשינן: למאן דאמר שאין כותבים שובר, אמאי נאמנת, וליחוש דלמא מפקא עדי הינומא כהאי בית דין וגביא, והדר מפקא עדי הינומא כבי דינא אחרינא וגביא?

ומתריצינן: שבמקום דלא אפשר, כגון היכן שאין כותבים כתובה, וגובה כתובתה רק על ידי עידי הינומא, אזי ודאי שכתבינן שובר, שאם לא כן היאך תגבה את כתובתה?!

שינוי במשנה שאם יש עדים שהעבירו לפני כוס של בשורה, גובה מאתיים:

ומבאר הגמרא: מאי כוס של בשורה? אמר רב אדא בר אהבה, כוס יין של תרומה מעבירין לפני, כלומר — ראויה היתה זו לאכול בתרומה, אם הייתה נישאת לכהן, כיון שלא נמצאה בעולה מחמת זנות, אלא בתולה.

ומקשינן: מתקיף לה רב פפא — אטו אם הייתה אלמנה, מי לא אכלה בתרומה? ואם כן מה הראייה מכך שראויה לאכול בתרומה שאכן בתולה היא, דלמא אלמנה הייתה, ואף אלמנה אוכלת בתרומה?

אלא אמר רב פפא — הטעם שמעבירים לפני כוס של תרומה, לומר — שזו

הייתה בתולה או בעולה, והדין שעליה להביא ראייה שבתולה הייתה, ולא תועיל לזה תפיסה. כך סברו התוספות.

אך דעת הרמב"ן שבנידון דידן תועיל תפיסתה, אף אם תפוס בעדים ולא יהיה לה

16. אבל בלא המיגו אינה נאמנת, ותפיסתה גם כן לא מועילה, ומוציאים את הממון מידה, כיון שתפיסה אחר שנולד הספק לא מהניא, כמבואר בסוגיא בריש מסכת בבא מציעא (דף ו' ע"ב), וכאן הלא נולד הספק בזמן נישואיה, האם

מעורבת עם הבריות" — לומר לכל אדם את מה שברצונו לשמוע.

כי אתא רב דימי מארץ ישראל לבבל אמר:
הכי משרו קמי כלתא במערבא [כך אמרו לפני הכלות בארץ ישראל]: כלה זו אף אם לא תשים כחל ולא שרק ולא פירכום, ובכל זאת תהא יעלת חן.

כי סמכו רבנן לרבי זירא לרבנות, שרו ליה הכי: לא כחל [שאינו צבוע, כמאמרם ז"ל — השמרו מן הצבועים] ולא שרק [שאינו נראה בריא, אלא פניו מכסיפים מעמל התורה] ולא פירכום [שאינו לבוש כמנהג הרבנים] ובכל זאת הרי הוא יעלת חן. על פי הגהות ר"י עמדין.

כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי, שרו להו הכי: כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא, [כלומר, סמכו לנו רק אנשים כגון אלון] ולא תסמוכו לנא, לא מן פרמיסין [היינו מסרסי הלכות], ולא מן פרמיטיין [לשון סמרטוטים].

בית שמאי אומרים: אסור לשקר ולהגזים בשבחיה, אלא משבחים את הכלה כמות שהיא! ואם אין במה לשבחה, שותקים!

ובית הלל אומרים: מותר לומר שכלה נאה, וחסודה היא, כיון שבעיני בעלה אכן נאה וחסודה היא (17).

אמרו להן בית שמאי לבית הלל: הרי שהיתה חוגרת, או סומא, וכי אומרים לה כלה נאה וחסודה? והרי התורה אמרה מדבר שקר תרחק?

אמרו להם בית הלל לבית שמאי: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק (18) האם ישבחנו בעיניו, או יגננו בעיניו? הרי אומר, ישבחנו בעיניו! אף כאן ישבח את הכלה בעיני בעלה. אך דעת בית שמאי, שעדיף לשתוק ולא לשקר.

ומבאן, [היינו מדברי בית הלל הללון] אמרו **הכמנים:** "לעולם תהא דעתו של אדם

לבית הלל אסור לשקר לגמרי, אלא רק לומר שנאה וחסודה היא, כיון שבעיני בעלה אכן כך הוא.

אך מדברי הראשונים בסוגיין משמע שמותר אף לשקר לגמרי מפני דרכי שלום.

18. הרש"ש דקדק את לשון הגמרא — "הלוקח מקח מן השוק" — שדוקא מי שלוקח מן השוק אסור לומר לו שמקח רע הוא, כיון, שכעת אינו יכול לבטל את המקח ולקבל את כספו בחזרה, אבל הלוקח מן התגר, שיכול לקבל את כספו חזרה באם יוברר לו שעשה מקח רע, ודאי שמצוה לומר לו את האמת, כדי שלא יגרם לו נזק.

מיגו דלא היו דברים מעולם, כיון שמדובר שתפסה קודם שבאו לבית דין לדון על כתובתה, וחשיב כתפיסה קודם שנולד הספק, ומהני האי תפיסה לומר לבעל — המוציא מחבירו עליו הראיה, ועליך להוכיח שבעולה הייתה ולא בתולה.

ויש לדקדק מדברי רש"י שכתב — "זימנין דתפסה מאתיים. בלא בית דין..." ולא כתב "בלא עדים", כדעת התוספות, ומשמע שסבר כדעת הרמב"ן, שבסוגיין חשיב כתפיסה קודם שנולד הספק. ואמנם נדון זה תלוי בסוגיית תקפו כהן, בריש מסכת בבא מציעא, ואין כאן המקום להאריך.

17. ויעויין בט"ז (אבן העזר סימן ס"ה) שאף